da Lingua Potuguesa. V. I-II. - Amadora: Libraria Bertrand, 1938. *Céllard J.* Les racines latines du vocabulaire francais. - Bruxelles: Editions Duculot, 2000. – 218 p. *Corominas J.* Breve diccionario etimologico de la lengua castellana. - Madrid: Editorial Gredos, 2003. – 627 p. *Dubois J., Mitterand H.,Dauzat A.* Dictionnaire d'étymologie. - Paris: Larousse, 2001. – 822 p. *Ernout A., Meillet A.* Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots. - Paris: Klincksieck, 2001. – 833 p. *Forcellinni E.* Totius Latinitatis Lexicon, consilio et cura J.Facciolati, opera et studio Forcellini alumni seminarii Patavini, lucubratum. - Prati: Aldinianis, 1858-1875. – Vol.1-6. *Machado J.P.* Dicionario etimologico da lingua portuguesa. Vol. 1-5. 3 edição. Lisboa, 1977. Ел.версія: [http:www.ipn.pt]. *Martin F.* Les mots latins groupés par familles étymologiques. - Paris: Hachette livre, 2007. – 340 p. *Pianigiano O.* Vocabolario Etymologico della Lingua Italiana. - Genova, 1998. Ел.версія: [http://www.etimo.it].

АРТЮХ В.М.
(*Полтавський ун-т споживчої кооперації України*)

ЕКОНОМІЧНІ ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ОБ'ЄКТНІ ДІЄСЛІВНІ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розвиток сучасного суспільства та збагачення людських знань знаходиться у прямо пропорціональній залежності від зростаючих потреб комунікації у спеціалізації як науки в цілому, так і окремих субмов, які забезпечують успішне функціонування фахівців у галузі економіки. Диверсифікація комунікативних та інформаційних потреб потребує аналізу та заглиблення у ті сфери економіки, які диктують імперативи сучасного буття, що породжують зміну теоретичного, і як наслідок, практичного підґрунтя соціосфери.

Економіка є багатоаспектним явищем. За стратифікацією вона включає такі аспекти спеціалізації як основи економічної діяльності, внутрішню та зовнішню торгівлю, менеджмент, фінанси і статистику, бух. облік, маркетинг та рекламу, банківську справу, біржову практику, митне регулювання тощо. Специфікація кожного з них висуває певні вимоги до LSP (мови для спеціальних цілей), яка формує та модифікує термінологію призначену для відображення сучасного логіко-понятійного апарату як економіки в цілому, так і окремих її сфер зокрема.

Кожен науковий об'єкт, у тому числі й економічна термінологія, є складним і багатовимірним утворенням, який може вивчатись по-різному. Залежно від дихотомії, яку обирає науковець для дослідження, складові термінології – терміни/термінологічні словосполучення, розглядаються в межах *лексикографії* vs. *термінології*, *загальнолітературної мови* vs. *субмови*, *синхронії* vs. *діахронії*, *репрезентації* vs. *комунікації*, *когнітивної лінгвістики* vs. *структурної лінгвістики*, *соціолінгвістики* vs. *психолінгвістики* тощо.

Біполярність або багатогранність підходу до вивчення термінології звісно породжує наукові студії, що виявляють багатовимірність природи термінів. Науковий горизонт дослідження термінів економіки є неосяжним, про це свідчать численні роботи вітчизняних та зарубіжних науковців: розкриваються процеси термінологізації в сучасній англійській економічній термінології [Дуда 2003]; описуються лексикографічні аспекти економічної термінології [Глоба 2002]; досліджуються структурно-семантичні особливості термінологічних одиниць [Гутиряк 1999, Іщенко 2002, Куделько 2000]; виявляються семантико-синтаксичні зв'язки між компонентами лексико-семантичного поля в структурі тексту [Звонак 2000]; визначаються особливості економічного дискурсу [Тарасова 2004, с. 183 – 185].

Вище зазначені та інші дослідження науковців доводять, що термінологія не є штучним утворенням, як наприклад, мова есперанто. Вона виникла в наслідок

спеціалізованої комунікації, існує та видозмінюється відповідно до потреб науковців та фахівців. Економічна термінологія користується процесами продукування термінів відповідно до інтралінгвістичних законів загальнолітературної мови. Як лінгвістичні одиниці терміни виконують гносеологічну, евристичну, когнітивну, комунікативну та прагматичну функції. Оскільки домінуючими функціями економічних термінів є функції репрезентації та трансмісії спеціалізованих знань, їх створення та функціонування є селективним.

Суб'єкти продукування економічних термінів обирають для креації ті лінгвістичні одиниці, які здатні закріпити за денотатом певний концепт та нести спеціальну інформацію про нього, щоб уникнути комунікативного цейтноту під час прямої або непрямої комунікації. Пряма комунікація, як відомо, здійснюється через обмін науково-технічною інформацією через наукові та дидактичні тексти. Опосередковано, наукові інформація передається через трансляцію наукових статей, монографій тощо та популяризацію наукових ідей через спеціальні журнали.

Враховуючи вище зазначене, об'єктом нашого дослідження обрано об'єктні дієслівні словосполучення англійської економічної термінології. З цією метою фактичний матеріал був відібраний з лексикографічних, наукових та періодичних джерел для його подальшого вивчення у руслі функціонального/дескриптивного підходу, оскільки ми дотримуємось думки науковців, які вважають, що терміни/терміни-словосполучення утворюються на основі слів загальнолітературної мови, і тільки незначна частина – штучно.

Термінологічні об'єктні дієслівні словосполучення (ТОДС) досліджувались нами функціонально, формально і семантично. З цією метою спочатку були проаналізовані структурно-семантичні особливості дієслів – стрижневих компонентів словосполучень. В результаті, було виявлено кілька словотворчих типа дієслів – кореневі SV_0, конвертовані SV_{conv}, реверсивні SV_{rev}, афіксальні – префіксальні SV^{pref} та суфіксальні SV_{suf}. Їх комбінаторні властивості залежать від генетичного фактору, лексико-семантичних та синтаксичних особливостей. Так, найбільша кількість основ, серед корпусу досліджуваних, є префіксальними непохідними умовно-членованими дієсловами (175 одиниць), кореневими (66 одиниць) та конвертованими (69 одиниць) основами романського походження.

Семантично аналізовані дієслова розподіляються на два сема-класи – дієслова конкретної та неконкретної дії. Лексико-семантичні комбінаторні властивості дієслівних компонентів словосполучення є неоднорідними. Лексико-семантична сполучуваність з номінативним або прямим значенням визначаються предметно-логічними співвідношеннями відповідних денотатів у реальній дійсності, напр., *to affix a label – прикріплять ярлик*; *to borrow money – брати позику*; *to buy goods – купувати товари*; *to coin ingots – перекарбовувати зливки на монети*; *to damage the packing – пошкодити упаковку*. Отже дієслова з конкретним лексичним значенням можуть спрямовувати дію на конкретний предмет фрагменту дійсності, як у наведених словосполученнях, або утворювати словосполучення з абстрактним іменником, напр.., *to calculate prices – калькулювати ціни*.

Дієслова неконкретної дії, спрямованої на об'єкт, мають більш широку сполучуваність. Вони можуть поєднуватись з об'єктами, які виражають конкретні матеріальні предмети (*to annual a patent – анулювати патент*), а також іменами, що позначають ознаки, дії та цілі ситуації (*to accept a tender – приймати пропозицію щодо придбання цінних паперів*; *to admit hypothesis – приймати гіпотезу*; *to arrest inflation – призупинити інфляцію*; *to curb the boom – стримувати бум*).

Як відомо, лексичне значення абстрактних дієслів має певні відмінності: воно не має чіткої логіко-предметної співвіднесеності з екстралінгвальними фактами об'єктивної реальності, її денотатом виступають загальні поняття. Лексично воно є

індивідуальним, як і значення будь-якого конкретного дієслова. Його значення конкретизується за допомогою іменного компонента. Тому абстрактні дієслова мають властивість валентної синсемантії.

Квантитативно префіксальні умовно-членовані основи романського походження $SV_{pref}^{con/div}$ є найбільш продуктивними у породженні об'єктних дієслівних словосполучень (напр., 743 словосполучення, утворених за моделлю M: SV+SN). Цікавим є той факт, що кореневі основи германського походження, хоча і поступаються загальною кількістю утворених словосполучень (421 словосполучення, утворених за моделлю M: SV+SN), за здатністю окремих основ продукувати словосполучення перевищують продуктивність будь-якої окремо взятої основи романського походження (напр.., дієслово *to make* утворює 50 словосполучень за моделлю M: SV+SN).

Аналізовані основи дієслів утворюють різні структурно-семантичні словосполучення: від моделі M: SV+SN до мікромоделей MM: SV+SAdj+SN (*to execute financial operations – виконувати фінансові операції*), MM: SV+SN+SN (*to deny export privileges – позбавити права займатись експортною торгівлею*), MM: SV+SV+SN (*to offer and bid prices – пропонувати та правити ціни*), MM: SV+pp+SN (*to close down (an) enterprise – ліквідувати/ закрити підприємство*), MM: SV+N+prep+N (*to combine the factors of production – об'єднати виробничі фактори* (*для виробництва певної продукції*) SV+SN+conj+SN (*to balance equity and debt – збалансувати власні та позикові кошти*) та субваріантів мікромоделей SV+SAdj+SAdj+SN, SV+SAdj+SAdj+SAdj+SN; SV+SV+SN+SN+SN, SV+SV+SN+prep+SN; SV+SAdj+SN+SN; SV+SN+prep+SN; SV+pp+SAdj+SN, SV+pp+SN+SN тощо.

Функціонально-прагматична природа аналізованих ТОДС досліджувалась у текстах економічного характеру. Для виявлення функціональних особливостей досліджуваних словосполучень були залучені два наукових джерела "Global banking", "The ecology of commerce: a declaration of sustainability" та спеціалізовані періодичні видання економічних журналів "BusinessWeek", "International Business", "The Economist", "Entrepreneur".

Досліджувані економічні тексти характеризуються спільними рисами такими як: 1) експліцитність, точність викладу (що дозволяє декодувати адресату текст з мінімальними перешкодами); 2) вживання загальнонаукової та термінологічної лексики; 3) високу термінологічність (яка передбачає знання адресатом термінологічних концептів); 4) соціальну орієнтацію на наукову компетенцію та/або професійну спеціалізацію знань адресата; 5) варіювання лексико-синтаксичних засобів для вираження авторського задуму; 6) домінування інформаційної функції для передачі наукової інформації.

В архітектоніці економічних текстів терміни/термінологічні словосполучення, зокрема ТОДС, слугують смисловими віхами, що будують єдиний смисловий простір концепту-задуму автора. Характерними рисами ТОДС у текстовій матерії є:

- соціальна орієнтація – актуалізація знань адресата щодо найважливіших дій у контексті соціальної діяльності;
- тематична обумовленість – структурно-семантична залежність словосполучення у відповідності до змісту висловлювання;
- структурна неоднорідність – варіювання структурно-семантичних моделей словосполучень згідно з наміром адресанта;
- динамічність – вживання термінологічних кластерів, що сприяє актуалізації когнітивного досвіду адресата.

В економічному тексті ТОДС виступають конвенційними засобами передачі

знань. Вони входять до наукового інвентаря за допомогою якого здійснюється комунікація між адресантом та адресатом. Адресант кодує спеціалізовану інформацію денотативної структури екстралінгвістичної ситуації за допомогою ТОДС, використовуючи їх семантичну місткість, а адресат декодує її виходячи зі свого науково-практичного досвіду денотативного структурування фрагментів дійсності.

Вилучення ТОДС із тексту призводить до ентропії, втрати інформації, необхідної для релевантної інтерпретації комунікативного наміру адресанта.

The banks could not offer the bonds to the general public (they were not registered in any of the European countries) but did make them available "privately" to their investment clients, many of whom had granted discretion over their investments to the banks involved [Smith, Walter p.51].

The amount withheld could be reclaimed by filing a tax return in the United States, but few European investors were willing to do that. They were also reluctant to purchase "registered bonds", which required them to disclose their name and address to the issuing company [Smith, Walter p.51]

To attract these investors, there could be no withholding tax and no registered bonds, which meant that American companies would have to issue their bonds in bearer form through subsidiaries in various tax-haven jurisdictions, usually the Netherlands Antilles, guaranteed by the parent companies. The United States repealed the withholding tax on interest paid to foreigners in 1984, thus ending the requirement for issuing Eurobonds through tax haven subsidiaries [Smith, Walter p.52].

Таким чином, аналізовані ТОДС є необхідними складовими економічного тексту, оскільки вони уможливлюють передачу соціально значущої інформації, диференціюють та спеціалізують соціокомунікацію адресанта з адресатом. Об'єктні дієслівні словосполучення є економічними термінами, що входять до наукового інвентаря та допомагають здійснити „екстеріоризацію знання" [Карабаева с.93] суб'єкта соціосфери.

Отримані дані можуть бути корисними у навчальному процесі при вивченні LSP та формуванні систематизованих знань щодо функціональних особливостей термінологічних словосполучень в англійській термінології. Подальші дослідження ТОДС можуть бути спрямовані на виявлення їх лінгвокогнітивних особливостей.

Література

Глоба О.В. Принципи утворення навчальних словотворчих термінологічних словників (на матеріалі англійської економічної терміносистеми). Автореф. дис.. канд. філ. наук. – Одеса. – 2002. – 20с. *Гутиряк* О.І. Англійська термінологія маркетингу: Структура та семантичні характеристики : Автореф. дис. … канд. фил. наук: 10.02.04. – К., 1999. – 18 с. *Дуда* О.І. Процеси термінологізації в сучасній англійській мові (на матеріалі літератури кредитно-банківської справи). – Автореф. дис. канд.. філол. наук: 10.02.04. – Львів, 2003. – 20с. *Звонак* Н.П. Элементы синтаксиса в семантическом поле (в подъязыке экономики). – Автореф. дис. канд.. филол. наук: 10.02.04. – Минск, 2000. – 16с. *Іщенко* В.Л. Англійський багатокомпонентний економічний термін (парадигматичний та синтагматичний аспекти) Автореф. дис…канд.філол. наук: 10.02.04. – Одеса, 2002. – 18 с. *Карабаева* А.Г. Инновации и образование // Сборник материалов конференции. Серия "Symposium", выпуск 29. – СПб.:Санкт-Петербургское философское общество, 2003. – С.89-96. *Куделько* З.Б. Англійська терміносистема ринкових взаємин: синтагматичні та парадигматичні особливості. – Автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04. – К., 2000. – 20с. *Тарасова* Е.В. К проблеме определения экономического дискурса в лингвистике. 200-річчя Харківської мовознавчої школи // Вісник ХНУ. – Харків, Константа. – 2004. – Вип.635. – С. 183 – 185.

Джерела ілюстративного матеріалу

Roy C. Smith, Ingo Walter. Global banking. – 2nd ed. – Oxford: Oxford University Press, 2003. – 438 p. *Hawken* P. The ecology of commerce: a declaration of sustainability. – 1st ed. – New York: HarperBusiness, 1993. – 250 p.